

NOEMÍ TRUJILLO

SUZANNE

Empúries

narrativa

Noemí Trujillo

Suzanne

Editorial Empúries

Barcelona

Primera edició: febrer del 2016

© Noemí Trujillo, 2016

© de la il·lustració de les p. 225-226: Òscar Sarramia

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,

Editorial Empúries

Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona

info@grup62.com

www.editorialemperies.cat

Fotocomposició: Víctor Igual

Impressió: Limpergraf

DIPÒSIT LEGAL: B. 922-2016

ISBN: 978-84-16367-44-3

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

TAULA

Nota de l'autora	13
PRIMERA PART. L'anada	15
SEGONA PART. La trobada	73
TERCERA PART. La tornada	131
Epíleg	217
Escenaris	223

«Qualsevol lloc pot acabar sent un altre lloc», va pensar la Susanna en pujar a l'avió. Una hostessa de pell bruna i ulls ametllats li va indicar quin era el seu seient, va tenir-ne prou que la mirés perquè ella somrigués.

La Susanna va demanar al senyor del jersei marró que la deixés passar, i el senyor del jersei marró es va aixecar, amablement, perquè ella s'assegués al seient que li corresponia: el seient central. A la seva dreta una dona d'uns quaranta anys bressolava un bebè d'aproximadament dos anys.

Era una nena morena i molt simpàtica, que la va saludar amb un «hola» carregat d'energia al qual ella va contestar amb un altre «hola», però molt més apagat i feble. La Susanna no tenia ganes de veure un bebè i, curiosament, era el que la vida li posava al davant. El que va sentir en mirar aquells ulls negres va ser molt estrany; aquella tendresa infantil que rebutjava l'empenya a la desobediència. Sentí una amarga tristesa que sabia que, en les properes hores, només podria créixer i créixer com un foc al qual afegim més llenya. Per primera vegada tenia un re-

tard en la seva menstruació, i no sabia com sentir-se. Si havia de triar un adjectiu, se sentia idiota, per sobre de qualsevol altra cosa.

A la Susanna mai li havien agradat els nens. A ella només li agradava la seva càmera de fotos i li dedicava totes les seves energies. La seva càmera era el seu amant; la càmera i ella, les dues juntes, recorrien món, inseparables, vivint el moment, tots els angles de visió de totes les coses, condemnades a ser felices, sempre viatjant com dues nòmades per Europa. A la Susanna li semblava que amb la seva càmera i els seus viatges era feliç, que no necessitava en Tomás, que últimament sempre estava de mal humor: per la feina, per l'estrès, per la rutina, per la malaltia de la seva mare, perquè ell no volia deixar la seva feina a Barajas ni anar-se'n a viure a Barcelona; i ella no volia deixar el seu pis de Floridablanca per anar-se'n a viure a Madrid. I, des de feia molt de temps, no s'entenien en absolut i tot era molt avorrit. Avions d'anada i tornada, i gens de passió. I sexe només ocasionalment.

La seva millor amiga, la Teresa, li deia que l'amor és així, que no és sempre meravellós; que l'amor es gasta, es consumeix, com totes les coses; que un no pot estar sempre enamorat, desitjant l'altra persona, pensant en ella i anhelant viatjar a tot arreu junts; que l'amor es torna, amb els anys, tediós, desesperant fins i tot, com cuinar, com les tasques domèstiques, com les assignatures de la carrera, com passar una altra vegada una oposició quan ja n'has aprovat quatre. Qui hagi conviscut amb la seva parella molt de temps ho sap.

La Teresa era fiscal, sense plaça fixa, tota la seva vida havia estat opositant i sabia que, encara que s'hi esmerçés molt, mai aprovaria aquesta oposició amb la millor nota. Però a la Susanna no li servien els consells de la seva amiga, perquè ella havia trencat amb totes les seves parelles i no era, precisament, la persona més adequada per receptar fidelitat sense condicions. La Susanna ja li havia conegut sis nòvios.

Set anys enrere la Susanna i en Tomás s'havien enamorat. Ella tenia vint-i-quatre anys acabats de fer, s'havia especialitzat en fotografia artística i d'autor, i començava a desenvolupar projectes per tot Europa. Com que sempre li havia agradat viatjar, va pensar que una bona forma de materialitzar aquest somni era fotografiar aeroports de tot el món, i a això havia dedicat set anys de la seva vida i, cada any que passava, més s'entusiasmava amb aquell projecte. O almenys així havia estat fins ara. Els inicis sempre són bonics, són el que és veritablement important de la vida. Últimament la Susanna pensava molt, i de forma obsessiva, en una nova línia de treball que li permetria ampliar les seves exposicions, i redefinir i completar la seva trajectòria com a fotògrafa. Noves idees, noves metes, un projecte diferent que li bullia al cap i del qual no havia parlat amb ningú. En els darrers mesos, a cada exposició, la Susanna sentia una certa indiferència, un desgast emocional: res és etern i percebia que noves idees maldaven per sortir. La creativitat és estranya i tirànica com una cassola freda en què es cou una granota. La Susanna envejava la gent que no neces-

sita crear per ser feliç: l'art augmenta moltíssim les possibilitats d'autodestrucció.

Al llarg de tots aquells anys ella havia fotografiat els aeroports de Viena, París, Londres, Brusselles, Zúric; també Dubai, Tel Aviv i Atlanta. A més de les estructures i els edificis, fotografiava els centenars, milers, de persones que hi passaven; feia fotos de les hostesses que oferien gots de cava gratis a l'aeroport de Barcelona el mes de desembre, fotos de mares que portaven els seus fills al carret de les maletes, fotos d'àvies que es retrobaven amb els seus néts, fotos d'esposes que abraçaven els seus marits, fotos de gent esperant els seus familiars amb un gran cartell de «Benvingut a casa per Nadal». Gent entrant i sortint dels controls de seguretat, les noies a les oficines de canvi de divises, els policies, els guardes de seguretat, les noies de la neteja empenyent el carret. No hi ha res més net i lluent que el terra d'un aeroport, absolutament res. Encara que la seva especialitat eren els bancs i les cadires buides. Tenia una col·lecció sencera de bancs d'aeroport, els bancs eren testimonis fidels i silenciosos d'aquell territori estrany de frontera. D'una banda, la Susanna pensava que aquells bancs ho deien tot de l'aeroport, d'altra banda creia, de vegades, que no en deien res. Com si el tot i el no-res fossin part del mateix, una mateixa essència materialitzada en la imatge d'un banc buit. El lloc del trànsit.

Quan la Susanna va visitar l'aeroport de Barajas va conèixer en Tomás. Sempre que ella fotografiava un aeroport necessitava, com a mínim, acampar-hi,

en el sentit literal de la paraula, quinze dies. Acostumava a buscar un hotel proper, arribava a primera hora del matí, fotografiava les dones de la neteja, les hostesses, el personal de vol, els primers viatgers que passaven els controls amb cara de son; fotografiava les cafeteries que obrien les persianes, els nois que portaven la premsa del dia; dinava i sopava allà, i acabava coneixent bona part del personal de l'aeroport. Com es desperta i com s'adorm un aeroport, aquest era el seu projecte fotogràfic, i tot el que hi passava mentrestant.

En Tomás era l'encarregat de la gestió del programa informàtic que controlava les entrades i sortides del personal d'Aena; sempre que hi havia una incidència li trucaven a ell, bàsicament quan algú, en començar o acabar el seu torn, no podia fitxar. Ella tenia una autorització especial, però una nit va fallar el codi i van trucar a en Tomás. L'atracció va ser instantània. A la Susanna va agradar-li ell de forma immediata perquè s'assemblava a Harrison Ford, al Harrison Ford de *Blade Runner*, i ella sempre havia alimentat la fantasia infantil de ser com la Rachael, la perfecció femenina als vint-i-dos anys, i fugir amb Harrison Ford cap a un futur incert. Tant se val que el futur sigui quelcom en ruïnes, si t'acompanya Harrison Ford.

La Susanna odiava que els seients d'avió fossin tan petits. Això li provocava estranys pensaments. L'avió s'havia omplert, les portes estaven tancades i l'hostessa d'ulls somrients ja havia anunciat les instruccions sobre seguretat: com es corda i es descorda

el cinturó de seguretat, quines són les sortides d'emergència, on és i com es col·loca l'armilla salvavides i la màscara d'oxigen. La Susanna havia viatjat tant que no prestava atenció, ni a l'hostessa ni als seus companys de filera. L'avió es movia lentament i es dirigia a la pista. Per a la Susanna no era un vol més, era un viatge decisiu en la seva vida que li estava despertant records antics. En Tomás, la seva gran preocupació era en Tomás i totes les decisions que havien de prendre junts o per separat, i que no eren gens fàcils. La Susanna no estava segura de veure-ho tot amb claredat: era com si tingués un llop agafat per les orelles i no sabés què fer amb ell. Això li semblava en Tomás: un llop amb la pell d'un be. No sempre havia estat així: l'amor quan comença és innocent.

La Susanna sabia que ella havia agradat a en Tomás perquè era una noia maca, amb una càmera de fotos i una mirada curiosa i entremaliada, gairebé infantil, que no havia vist en cap de les dones que coneixia. És clar que, fins que va conèixer la Susanna, en Tomás només es relacionava amb la seva família, el seu pare, la seva mare i les seves cinc germanes, que vivien a Villaviciosa de Odón, a la urbanització El Bosque. Ell anava de casa seva a la feina, i de la feina a casa seva; no tenia gaires amics, era de naturalesa tímida, un enginyer de telecomunicacions bastant vergonyós, que vivia envoltat i atès per les seves germanes. Per això va ser fàcil, previsible fins i tot, que caigués rendit a l'encanteri dels ulls de la Susanna: una dona jove, amb talent, decidida, una dona creativa, artista, fotògrafa, una dona amb una mira-

da que captava, de forma instantània, la bellesa de les coses.

En Tomás va veure la bellesa de la vida en els ulls de la Susanna quan va preguntar-li: «Ets artificial?», i ella, temorosa potser d'estar profanant alguna cosa, va contestar-li: «Naturalment». La Susanna sortí sense problemes de l'aeroport, després que en Tomás esborrés el programa amb codis nous, i, quan fou molt a prop d'ell, li va dir: «És això una prova per saber si sóc una "replicant" o una lesbiana, senyor Deckard?». I, a partir d'aquí, va ser fàcil prendre unes cerveses, quedar per sopar, ensenyar-li les fotos a en Tomás, compartir-les amb ell, les fotos de Barajas i d'altres, perquè el catàleg de la Susanna era molt extens, tant com per omplir moltes hores, totes les màgiques hores de l'enamorament.

Ara, set anys després d'allò, aquest era l'últim vol, perquè la Susanna trencaria la seva relació amb en Tomás, volia deixar-lo. Volia deixar-lo perquè, amb trenta-un anys, no era la mateixa dona que la que es va enamorar d'ell perquè s'assemblava a Harrison Ford; ara ella creia que els fonaments de l'amor havien de ser més sòlids, i no n'hi havia prou només amb aquella atracció física que, des del principi, tots dos havien sentit. Ara ella es feia preguntes, es demanava si volia casar-se, realment, o si hi havia accedit només per les pressions de la família; i temia haver-hi accedit per les pressions de la seva mare, que havia de ser la rondinaire senyora Bennet reencarnada en la seva mare, perquè no pensava en cap altra cosa que a casar-la amb en Tomás, que era el seu promès

de sempre; en Tomás que, per sort per a ell i per desgràcia per a ella, tenia la virtut de caure bé a tothom.

RESPIRA, JA PASSA. Això posava a les bosses de paper de la butxaca del seient, respira, ja passa. Però la Susanna sabia que no li passaria, que hi ha coses que una porta per dins i que la corsequen molt de temps fins que aconseguix deslliurar-se'n.

«Vull patates», deia la nena que anava a coll de la dona que la Susanna tenia al costat. «Vull patates i olives». La Susanna va pensar que el vol se li faria llarg tenint de companya de seient la nena més adorable del món amanyagant permanentment la seva mare. No volia pensar en «el seu problema», i la nena l'hi recordava constantment.

La mare de la nena semblava una dona normal. Era rossa, tenia els cabells llisos i llargs, duia un jersei blau amb lluentons i semblava contenta. Era com el miracle de la vida allà present, una gran festa de la maternitat, una mare feliç tenint cura d'un bebè satisfet, i així fins al dia del judici final, per garantir la perpetuïtat de l'espècie fins que el sol exploti o la pol·lució acabi de matar-nos a tots. La Susanna les mirava amb certa enveja, perquè sabia que aquella senzilla felicitat per a ella era impossible, perquè ella era un neguit constant, era una viatgera, li agradava anar d'aquí cap allà, amb la seva càmera i el seu trí-pode, fent fotos d'aeroports, coneixent gent, i no volia casar-se amb en Tomás.

No volia tenir fills adorables que fessin feliç la seva mare, no volia una vida avorrida, no volia un xalet a Villaviciosa, a cinc minuts del xalet de la seva

sogra; per a la Susanna la vida era una altra cosa, un viatge d'anada i tornada, una espècie de costum prodigiós entre la seva càmera i ella, els nervis de cada exposició; la vida, per a la Susanna, era èxit, ego, aplaudiments, crítica, ressenyes en revistes culturals, còctels a la nit, la millor fotògrafa del segle XXI; les seves fotografies havien aconseguit portades a revistes com *The New Yorker*, *Life* o *Blue*, i diversos premis internacionals. I ella volia seguir fent això, i ser esposa i mare no estava en els seus plans; no estava en els seus plans ser la jove perfecta, comprar un terreny a Villaviciosa i passar-hi dos anys barallant-se amb el cap de l'obra. Aquests eren els plans d'en Tomás, perquè ell no entenia que ella no volia deixar Barcelona, que Barcelona era la seva ciutat i el seu bressol.

Ah, les ciutats. Les ciutats ens assignen un lloc al món, i en Tomás i la Susanna eren de diferents llocs, pensaven diferent, tenien caràcters oposats, imaginaven el futur de forma desigual i, per això, no podia ser. La Susanna havia decidit deixar-ho, quinze dies abans del casament. Ella volia casar-se perquè la seva mare se'n sentís orgullosa; a la seva mare la fotografia mai li havia agradat, li semblava una forma *hippy* de viure la vida, mai va respectar l'ofici de la Susanna.

La seva germana, la Savina, era advocada i sempre fou la preferida de la mare: «No es pot anar per la vida sense saber dret i matemàtiques». Aquesta era la frase preferida de la mare de la Susanna. Sempre li semblà frustrant que la seva mare, que mai havia treballat i sempre havia viscut mantinguda pel pare,

no respectés la seva feina i donés més valor al treball de la seva germana, com si ser advocada tingués més prestigi que ser fotògrafa, com si estigués més reconegut socialment, com si fos millor. Perquè la seva mare sempre ho havia catalogat tot amb etiquetes de «millor» i «pitjor», i la Savina sempre ho feia tot «millor» que la Susanna. És «millor casar-se jove», i la Savina s'havia casat amb vint-i-quatre anys, no-més acabar la carrera; és «millor» tenir els fills de jove, que després una no aguanta el seu ritme, i la Savina ja li havia donat dos néts, l'Alba i el Gonzalo; és «millor» que el teu marit sigui funcionari, que els professionals liberals tenen horaris molt estranys, i la Savina s'havia casat amb un funcionari de cert rang, i li havia donat a la seva mare el gendre perfecte, i calia reconèixer a en Tomás que, malgrat que ho tenia tot en contra (era el nòvio de l'aneguet lleig), havia sabut guanyar-se l'afecte de la seva futura sogra (cosa que la seva filla no havia aconseguit al llarg de tota la seva vida, tot i haver-ho intentat moltes vegades).

La Susanna imaginava la mirada penetrant de la seva mare quan li comunicqués que se suspenia el casament, que trencava amb en Tomás, que li regalava tot el que havia invertit en el terreny de Villaviciosa i en la casa, que pensava traslladar-se a Alaska per un temps, que li venien de gust una mica de fred i de solitud per pensar en ella mateixa i en les seves coses, per tancar el cicle de fotografies d'aeroport i començar-ne un altre, perquè últimament pensava molt en les fronteres; volia fotografiar paisatges de frontera,

i Alaska tenia un lloc màgic: Diomedes, una ciutat a l'illa de Diomedes Menor, a l'estret de Bering, entre Alaska i Sibèria; només a quatre quilòmetres a l'oest d'aquesta illa americana hi ha l'illa Diomedes Major, en territori rus. Tot al meridià 180. La Susanna havia llegit en alguna revista de viatges que a l'hivern, quan el mar es glaça, el gel uneix ambdues illes i es pot caminar de l'una a l'altra per l'únic lloc del planeta on en només quatre mil metres passes d'un dia a un altre.

«Diomedes, mamà», pensava la Susanna, «me'n vull anar a Diomedes per trobar-me a mi mateixa, amb un parell de texans i unes samarretes velles, roba d'abric i diversos llibres que no he tingut temps de llegir, per amagar-me de tot i de tothom, a viure una mica, mamà; a patir una mica menys, a fotografiar gel». A la mare de la Susanna allò de fotografiar gel li semblaria una cosa estúpida i sense sentit, perquè ella mai va entendre la seva filla ni va esforçar-s'hi gaire per intentar-ho: la Susanneta havia arribat al món per salvar un matrimoni gastat, inestable, i per no trencar la vida perfecta de la Savina, la seva germana gran, l'única filla desitjada de la seva mare.

La Susanna estava preparada per mantenir aquella conversa amb la seva mare i no li feia por, només li feia mandra d'afrontar-la. El canvi seria temporal, perquè no volia abandonar del tot Barcelona, encara que Barcelona s'hagués omplert de banderes i de crits d'independència; Barcelona era la seva ciutat, hi havia crescut i hi havia fet les seves primeres foto-

grafies, i hi tornaria sempre, però també necessitava un canvi, un petit èxode, perquè els trasllats ens purifiquen, ens ajuden a traçar o inventar un camí nou amb les nostres passes.

La seva mare no ho entendria, la Susanna hi pujava de peus. No ho entendria si li obria el cor i li confessava que feia temps que se sentia com una granota dins d'una olla d'aigua tèbia, i que notava que l'aigua anava escalfant-se massa, fins que era realment desagradable, i que volia escapar-se'n, però estava cansada. Així se sentia la Susanna, com la granota que no sabia que estava bullida, i necessitava reaccionar, ara que encara hi era a temps; necessitava marxar una temporada, tenir consciència del moment present, mirar Rússia des de la seva finestra.

La Susanna imaginava la mirada de la seva mare; era imaginar-la i trobar-se malament, cada cop més odiosa, més venjativa, més plena de fosques i alarmants intencions, una mirada tan diferent de la mirada de la dona del jersei blau que no deixava de jugar amb la seva nena petita; «A qui veurem?», preguntava aquella dona a la seva filleta, i ella responia: «Al papà, als tetes, als avis», i la Susanna, a punt de plorar, va treure el seu telèfon de la bossa i es va posar els auriculars, volia escoltar música per relaxar-se una mica, volia no pensar; i això estava fent quan, de forma aleatòria, va sonar *Suzanne*, la cançó preferida del seu promès, aquesta que havia posat tantes vegades al cotxe perquè deia que li feia pensar en ella, i que, quan es casessin, anirien de viatge de nuvis a Mont-real, i veurien aquell paisatge que tant li

havia agradat a Cohen, veurien el moll, la vora del mar i l'església dels mariners, Notre Dame de Bon Secour, passejarien al costat del riu, prendrien te amb aroma de taronja i serien la parella perfecta, com Armand i Suzanne Vaillancourt.

Això deia en Tomás sempre que escoltava aquella cançó, que Leonard Cohen l'havia escrit per a ells, que era un senyal, perquè ell era una d'aquestes persones que necessiten anar trobant senyals pertot arreu, com si l'existència fos quelcom diví i Déu ens anés deixant engrunes de pa perquè no ens perdem quan tornem a casa; i a la Susanna li agrada perdre's, i li venia de gust anar a fotografiar Mont-real, però sola, i, malgrat tot, quan aquella música sonava se sentia indefensa, confosa, com un malalt lliurat a les ànsies de la mort. Quin poder estrany que té la música, que ens fa sentir com un animal acorralat que intenta fugir dels seus perseguidors. Va pensar de posar una altra cançó, una que estigués lliure de records, encara que set anys de relació de parella donaven per contaminar molta música; de seguida va pensar que canviar la cançó era una forma d'amagar-se, i encara faltava el més difícil: donar la notícia al seu promès.

Així que va deixar que Cohen seguís cantant, i va treure un llibre de la seva bossa, *La festa de la insignificant*, l'última novel·la de Milan Kundera, perquè a la Susanna li encantava aquest escriptor, n'era fan des que va llegir *La insostenible lleugeresa de l'ésser*, i també havia cregut veure un senyal en el fet que en Tomás es digués Tomás. Ara, catorze anys

després de la publicació de la seva última novel·la, Kundera tornava a publicar i ella es preguntava què devia haver fet l'autor aquests catorze anys, on es devia haver ficat, on es devia haver retirat, quan el senyor del jersei marró li va encendre el llum per llegir, sol·lícit i neguitós, i la va mirar.

Ella mai havia vist aquella mirada, perquè el senyor del jersei marró era un desconegut que viatjava amb ella a l'avió, i tothom ha tingut la fantasia, alguna vegada, d'enamorar-se d'un desconegut, de practicar sexe amb ell, sexe salvatge, perquè només el fet que sigui un desconegut ja és estimulants.

El senyor del jersei marró la mirava com indefens, implorant; mirava el seu llibre de Kundera; mirava els seus *leggings* blancs amb petits cors negres; mirava les seves mans, la seva brusa blanca; mirava la seva bossa, les seves sabates; mirava i semblava que olorés el seu perfum, la mirava amb afecte, amb protecció, amb cura. Era fantàstic, com un somni, i la Susanna es digué que era una pena que allò estigués passant en el pitjor moment dels seus trenta-un anys: en el vol en què ella havia decidit trencar el cor al seu xicot i no tornar a veure'l mai més.

Aquell seria un vol llarg, cinquanta minuts lents, més enutjosos que els seus vols al Japó o a Austràlia, un vol d'una intensitat reveladora; havia de mantenir-se fidel a si mateixa i en un instant aquell desconegut, que duia un anell al dit, li havia suggerit més coses que tots els homes de la seva vida. La Susanna sentia que havia fet tard a tot quan Cohen cantava això de:

«I vols viatjar amb ella. / Vols viatjar a cegues. / I saps que confiarà en tu / per haver tocat el seu cos perfecte amb la teva ment».

En aquell moment una hostessa li va preguntar si volia prendre alguna cosa, perquè la dona del jersei blau l'havia avisada, havia demanat un caputxino i un joc infantil, una espècie de bossa de cuquets de blat de moro i una natilla de xocolata que portava, a més, un full i uns colors perquè la nena pogués pintar; i la Susanna va pensar que sí, que sí que volia alguna cosa, volia anar-se'n, fugir d'aquell avió, encendre una cigarreta, llançar-se al buit i volar, escapar-se a Alaska aquella tarda de desembre en què faltaven quinze dies per cancel·lar el seu casament, volia fer una foto a l'hostessa que portava el carret, era rossa i semblava una Barbie, totes les hostesses del món sempre semblen una Barbie, i portava un mocador groc que l'afavoria.

«El passat mai acaba de passar», va pensar la Susanna quan li va demanar un te verd a l'hostessa del mocador groc, un te verd i una poma tallada. La Susanna va recordar la cançó de Cohen i va sentir que ningú sostenia el mirall, que ningú s'inclinava cap a l'amor. Quan passés una estona aniria al lavabo per comprovar si sagnava o no i per veure si un dels seus problemes s'havia resolt sol.